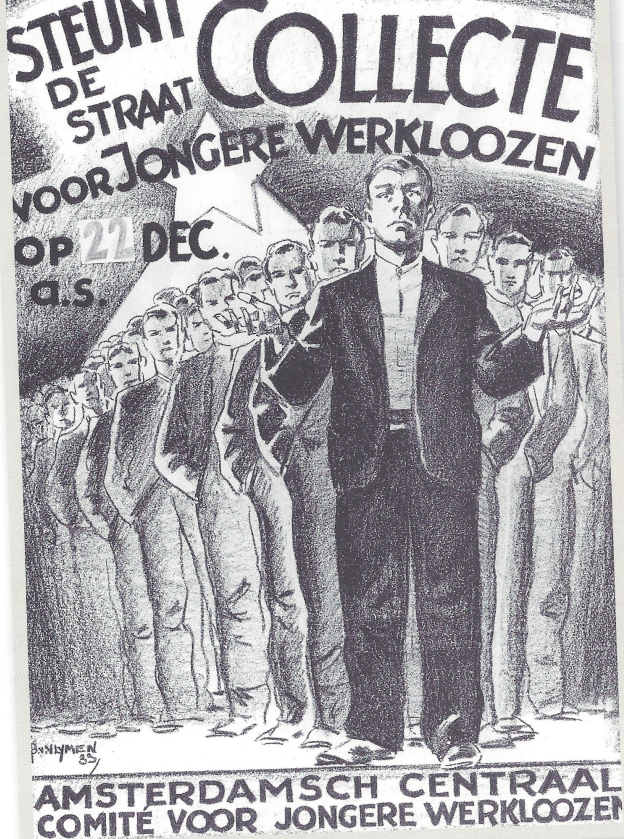

DE VERLOREN GENERATIE? DIE MAKEN WE ZELF

Sociale diensten krabben zich achter de oren: wat te doen met de snel groeiende groep jonge mensen zonder werk of opleiding? Angstvisioenen over een verloren generatie zijn van alle -moderne- tijden en doemen ook nu op. Terecht?

TEKST: LINY BRUIJNZEEL, FOTO: SPAARNESTAD PHOTO/ANP

Hoe schadelijk is werkloosheid, in het bijzonder voor jonge mensen? In 1934, midden in de heftige crisisjaren van de vorige eeuw, versijnt het boekje 'Jeugd zonder werk' van Willy Harttorff, pedagoog, psycholoog en lid van de Landelijke Commissie ter Bestrijding van de Gevolgen der Jeugdwerkloosheid. Haar hoogleraar dr. Ph. Kohnstamm schrijft in het voorwoord:

"Van de groote problemen, voor die de Wereldcrisis ons plaatst is er waarschijnlijk geen enkel van zoo verstrekkende gevolgen als de werkloosheid der jeugd. Materieele inzinking en verarming is betrekkelijk spoedig goed te maken, wanneer het vertrouwen, en daarmede de organisatorische wil weer opleeft. Maar de schade, geleden door een generatie, die juist in de jaren waarin de idealen zich vormen verbitterd en wanhopig is geworden door een maatschappij, die haar geen toekomst biedt, wordt niet zoo spoedig weer uitgewischt. Zij dreigt haar stempel te zetten op het geheele leven en zich over te planten op het volgende geslacht."

SPOOK

Harttorff waarschuwt in 1934 dat "over enige jaren een groep mensen 'in de kracht van hun leven' zal zijn - met name de ongeschoolden, die nu tot de jeugdige werklozen behoren - die niet meer aan bod kan komen. Deze mensen zullen dan ten koste van de gemeenschap moeten leven". Ook waarschuwt ze voor de groep jonge mensen die na enige jaren werkloosheid het werken verloor. Het spook van een verloren generatie lijkt bij crises te horen. Het doemt opnieuw op in de jaren tachtig van de vorige eeuw, en ook nu. Is dat terecht?

VERLOREN GENERATIE

Hoe het de werkloze jongeren van de jaren dertig is vergaan, weten we niet. Er zijn geen cijfers bekend. Naar de veelgenoemde verloren

generatie van de jaren tachtig is wel onderzoek gedaan. Jan van Oers, arbeidsmarkteconoom aan de Universiteit van Tilburg, onderzoekt de lost generation - de starters van de periode 1980-1985 - en vergeleek ze met dezelfde leeftijdsgroep die in de jaren zeventig de toen nog betrekkelijk krappe arbeidsmarkt betrad (NRC, 17 november 2009). Wat blijkt? Aanvankelijk is de werkloosheid in de eerste groep veel hoger. Na tien jaar is de kloof al kleiner en na twintig jaar is het verschil verdwenen. Na vijftientig jaar is de werkgelegenheid onder de 'tachtigers' zelfs hoger. Van Oers concludeert dan ook dat er geen reden is om van een verloren generatie te spreken. "Het duurt wel geruime tijd voor de effecten van het betreden van een arbeidsmarkt met veel werkloosheid verdwenen waren, maar van permanente 'schade' lijkt geen sprake te zijn."

AVERECHTS

Is de extra aandacht die nu naar jongeren uitgaat wel nodig? Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) vraagt het zich af; waarschuwt zelfs voor een averechts effect.

De studie *Werkloos in crisistijd* (december 2009) stelt het SCP dat schoolverlaters tijdens de recessie weliswaar een sterk verhoogd risico lopen op werkloosheid, maar in hun loopbaan weinig last hebben van een ongunstige start. Bovendien is het huidige aandeel schoolverlaters ten opzichte van het aantal werkenden kleiner dan in de jaren tachtig (nu 3,4 procent, destijds circa 5 procent). De huidige arbeidsmarkt zou dan ook in staat moeten zijn beduidend meer schoolverlaters op te vangen. Ondanks de recessie.

"Het is de vraag", schrijft het SCP, "of de extra maatregelen voor schoolverlaters niet tot een *selffulfilling prophecy* leiden." Het doelt daarmee op het effect dat schoolverlaters gaan geloven dat hun vooruitzichten op de arbeidsmarkt slecht zijn, en zich daarnaar gaan gedragen. En dat voor

werkgevers de verleiding groot is om echte vacatures om te zetten in goedkope stage- of leerwerkplekken.

OPLOSSINGEN

Ook Van Oers (in 2009) en Harttorff (in 1934) hekelten de zeer grillige aandacht van de politiek voor jeugdwerkloosheid. Van Oers: "Met het oplopen van de werkloosheid komt er bijna vanzelf veel aandacht voor de arbeidsmarktpositie van jongeren [...] want in slechte tijden stijgt de jeugdwerkloosheid altijd sneller dan gemiddeld. En zodra goede tijden aanbreeken, daalt de jeugdwerkloosheid sneller dan gemiddeld en verdwijnt de aandacht daarvoor weer als sneeuw voor de zon. [...] Terwijl werkloos worden in een krappe arbeidsmarkt veel meer een negatief signaal van tekortschietende vaardigheden is, - en om actie vraagt - dan werkloos worden in een ruime arbeidsmarkt, wat een kwestie van pech kan zijn."

SOCIAAL VERSCHIJNSEL

Harttorff kritiseert de politiek van de jaren dertig die jeugdwerkloosheid beschouwt als crisisverschijnsel in plaats van als permanent sociaal verschijnsel. Werkverschaffingsprojecten zijn volstrekt onvoldoende; er moet in kwalitatieve zin iets gebeuren, vindt zij.

Is dit niet waar sociale diensten - recessie of niet - nu ook naar hunkeren? Volgens de Wet investeren in jongeren moeten ze werk of scholing bieden. Maar dat werk is er (even) niet en die schooldeur heeft een bepaalde groep jongeren hard achter zich dichtgeslagen. Wat dan? Harttorff pleit voor de invoering van een leerlingwezen en voor uitbreiding en verbetering van het nijverheids- en vakonderwijs om de oorzaken van jeugdwerkloosheid te bestrijden; opvoedingsarbeid. Bestrijding lukt alleen als allerlei instanties nauw samenwerken in een 'geschiede - niet politieke, maar sociaal-pedagogische sfeer'. Zoals heel vaak is het allemaal al eens bedacht.*